

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه الهیات

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته‌ی الهیات گرایش علوم قرآن و حدیث

جنگ روانی در تقابل با یهود از منظر قرآن

استاد راهنما

دکتر بی بی زینب حسینی

استاد مشاور

دکتر حمداله اکوانی

پژوهشگر

مسلم افشاری

مهرماه ۱۳۹۴

رساله‌ی حاضر، حاصل پژوهش‌های نگارنده در دوره‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی الهیات گرایش علوم قرآن و حدیث است که در روز شنبه هجدهم مهرماه سال ۱۳۹۴ در دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه یاسوج به‌راهنمایی خانم دکتر بی‌بی زینب حسینی و مشاوره‌ی جناب آقای دکتر حمداله اکوانی از آن دفاع شده است و کلیه‌ی حقوق مادی و معنوی آن متعلق به دانشگاه یاسوج است.

تقدیم به:

آن ستاره ی فروزان هدایت آخرین ذخیره ی الهی به او که جهان در انتظار اوست و او در انتظار اجرای عدالت.

و به:

همه ی شهیدان اسلام،

پدر مهربانم و

به شیرینی زندگی ام، مادرم.

نام: مسلم

نام خانوادگی: افشاری

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته و گرایش: الهیات - علوم قرآن و حدیث

استاد راهنما: خانم دکتر بی بی زینب حسینی تاریخ دفاع: ۱۳۹۴/۷/۱۸

جنگ روانی در تقابل با یهود از منظر قرآن

چکیده

این پژوهش، به بررسی جنگ روانی دو طرفه‌ی یهود و قرآن کریم، از منظر قرآن می‌پردازد. تعریفی که در این پژوهش، مبنای بررسی قرار گرفته است؛ جنگ روانی را به معنای استفاده‌ی دقیق و طراحی شده از اعمالی که منظور اصلی آن تأثیرگذاری بر عقاید، احساسات، تمایلات و رفتارهای دشمن، گروه بی‌طرف یا گروه‌های دوست، به نحوی که پشتیبانی برای برآوردن مقاصد و اهداف ملی باشد، می‌داند. جو روانی سنگینی که در نتیجه‌ی جنگ روانی علیه طرف مقابل، حاصل می‌شود، در صورت هشیار نبودن طرف مقابل، او را در موضع منفعلانه قرار داده و عملاً ابتکار عمل را در دست دشمن قرار می‌دهد. در این پژوهش با تأکید بر روش بیانی، با استفاده از آیات قرآن و با استفاده از فرهنگ یهودی و تحولات مربوط به یهودیت در عرصه‌ی جهانی، به بررسی موضوع و تحلیل آن پرداخته شده است، تا افزون بر نشان دادن به‌کارگیری تاکتیک روشن‌گری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین تاکتیک‌های جنگ روانی که در قرآن مورد استفاده قرار گرفته است، انطباق مفهوم بیانات قرآن با بسیاری از یهودیان به‌سبب اعمال ناپسند آنان نشان داده شود. ضمن این‌که به‌این روش، مشابهت آن چه در قرآن در مورد این قوم بیان شده است و آن چه در فرهنگ یهودی دیده می‌شود، خود زمینه‌ساز اثرگذاری روانی قرآن بر مخاطبان یهودی است. با توجه به ویژگی‌های ناپسند یهودیان، مسلمانان و بیشتر یهودیان، همواره بایکدیگر در تقابل بوده‌اند. یهودیان، چنان‌که در سرگذشت تاریخی خود نشان داده‌اند، به‌عنوان سرسخت‌ترین دشمن مؤمنان، همواره در جهت مقابله با جریان حق، از روش‌های گوناگون چون ترور، جنگ مسلحانه، تخریب شخصیت‌های مهم، تبلیغات منفی و... به جنگ روانی به‌منظور غلبه بر جریان حق می‌پردازند. قرآن، نیز در مقابل، ضمن بیان نقشه‌ها و شیوه‌های یهودیان در جنگ روانی، از تاکتیک‌ها و تکنیک‌های روانی، به‌مقابله‌ی آشکار و سری علیه اکثریت یهودیان پرداخته است. جنگ روانی علنی قرآن دارای سطح گستردگی بیشتری در مقایسه با جنگ روانی سری می‌باشد. ولی قرآن، از برخی شیوه‌های جنگ روانی نیز، به‌دلیل منافات آنها با مبانی اخلاقی الهی، چشم‌پوشی کرده است. ضمن این‌که، راهکارهای مقابله با جنگ روانی نیز در قرآن، به‌عنوان راهنمای کامل بشریت در همه‌ی زمینه‌ها، بیان شده است.

کلیدواژه: جنگ، روانی، قرآن، یهود، علنی، سری.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات و مفهوم شناسی	۱
۱-۱- کلیات	۱
۱-۱-۱- مقدمه	۱
۱-۱-۲- بیان مسأله	۷
۱-۱-۳- روش تحقیق	۹
۱-۱-۴- هدف تحقیق	۷
۱-۴-۱- سوالات تحقیق	۷
۱-۴-۲- سوالات اصلی	۷
۱-۴-۵- سوالات فرعی	۷
۱-۶- فرضیات تحقیق	۷
۱-۷- تاریخچه‌ی پژوهش	۹
۲-۱- مفهوم شناسی	۹
۱-۲-۱- تعریف جنگ روانی	۹
۲-۲-۱- تعریف عملیات روانی	۱۰
۳-۲-۱- دیدگاه‌های کلی درباره‌ی جنگ روانی	۱۴
۴-۲-۱- انواع جنگ روانی	۱۲
۵-۲-۱- تفاوت جنگ نرم و جنگ روانی	۱۳
۶-۲-۱- هدف جنگ روانی	۱۴
۷-۲-۱- تکنیک‌های جنگ روانی	۱۸
۱-۷-۲-۱- برچسب زدن	۱۶
۲-۷-۲-۱- توسل به ترس	۱۶
۳-۷-۲-۱- تکرار	۱۷
۴-۷-۲-۱- اهریمن سازی	۲۲
۵-۷-۲-۱- ایجاد تفرقه و تضاد	۱۹
۶-۷-۲-۱- ترور شخصیت	۲۰
۷-۷-۲-۱- دروغ	۲۱
۸-۷-۲-۱- تاکتیک برجسته سازی:	۲۲
۹-۷-۲-۱- تاکتیک نفی و اثبات	۲۲
۱۰-۷-۲-۱- تبلیغات منفی	۲۲
۱۱-۷-۲-۱- تاکتیک روشنگری	۲۳
۱۲-۷-۲-۱- تاکتیک شیفتگی	۲۳
۱۳-۷-۲-۱- تاکتیک محدود کردن مجاری کسب خبر	۲۴
۱۴-۷-۲-۱- تاکتیک قاطعیت در کلام و عمل	۲۹

۳۰ ۱۵-۷-۲-۱- فریب
۳۱ ۸-۲-۱- امکان جری و انطباق
۳۴ فصل دوّم: جنگ روانی یهود
۲۸ ۱-۲- پیش درآمد
۲۸ ۲-۲- عبرانیان:
۲۸ ۳-۲- مفهوم شناسی اصطلاح یهود
۲۹ ۴-۲- بنی اسرائیل
۳۰ ۵-۲- یهود قبل از بعثت
۳۱ ۶-۲- مهاجرت یهود به شبه جزیره ی عرب
۳۱ ۷-۲- عهد عتیق
۳۲ ۸-۲- تاریخ جنگ روانی یهود علیه مسلمانان
۳۲ ۹-۲- صهیونیسم
۳۳ ۱-۹-۲- ارتباط هویتی میان صهیونیسم و یهود
۳۵ ۱۰-۲- جنگ روانی یهود
۳۶ ۱-۱۰-۲- تبلیغات منفی
۳۶ ۲-۱۰-۲- آزار و اذیت
۳۷ ۱-۲-۱۰-۲- تکذیب و انکار
۳۸ ۲-۲-۱۰-۲- بهانه‌گیری
۳۸ ۳-۱۰-۲- تحریف واقعیت
۴۰ ۴-۱۰-۲- توهین به مقدّسات
۴۰ ۵-۱۰-۲- ترور شخصیت
۴۰ ۶-۱۰-۲- تضعیف روحیه
۴۱ ۱-۶-۱۰-۲- همدست شدن با دشمنان
۴۱ ۲-۶-۱۰-۲- مسخره کردن
۴۳ فصل سوّم: عملیات روانی قرآن در رویارویی با یهود
۴۴ ۱-۳- پیش درآمد
۴۴ ۲-۳- عملیات روانی علنی
۴۴ ۱-۲-۳- تاکتیک شیفتگی
۴۵ ۱-۱-۲-۳- شیفته کردن مخاطب غیر خودی (یهود)
۴۸ ۲-۱-۲-۳- شیفته کردن مخاطب خودی
۵۱ ۲-۲-۳- تاکتیک استمرار و تواتر
۷۸ ۳-۲-۳- تاکتیک روشنگری
۶۹ ۱-۳-۲-۳- ردّ نسبت ناروا به خداوند
۷۱ ۲-۳-۲-۳- نفی نظریه ی قتل حضرت عیسی (ع)
۷۱ ۳-۳-۲-۳- ردّ پیروزی یهود در آخرالزمان
۸۱ ۴-۳-۲-۳- ردّ نسبت یهودی بودن به حضرت ابراهیم (ع)
۸۲ ۵-۳-۲-۳- ردّ خود برترینی یهود

۸۳ ۳-۲-۶-دفاع از صالحان
۸۶ ۳-۲-۴-برچسب زنی برضد یهود
۸۷ ۳-۲-۴-۱-تعمیم قاتل بودن
۸۸ ۳-۲-۴-۲-تعمیم سنگدلی
۸۸ ۳-۲-۴-۳-تعمیم گوساله پرستی
۹۰ ۳-۲-۵-۵-تاکتیک تفرقه
۹۰ ۳-۲-۵-۱-اشاره به تفرقه در بین یهود
۹۱ ۳-۲-۵-۲-ایجاد شک در عقاید یهود
۹۲ ۳-۲-۵-۳-سعی بر جذب مسیحیان
۹۵ ۳-۲-۵-۴-تفرقه افکنی بین مسلمانان و یهود
۹۵ ۳-۲-۶-۶-تاکتیک تضعیف روحیه
۹۶ ۳-۲-۶-۱-رعب افکنی
۹۶ ۳-۲-۶-۲-تهدید به مجازات
۹۹ ۳-۲-۶-۳-تلاش برای تضعیف روحیه تکبر در یهود
۱۰۰ ۳-۲-۶-۴-تمسخر برخی از یهودیان
۱۰۰ ۳-۲-۶-۵-تحقیر
۱۰۱ ۳-۲-۶-۶-سرزنش
۱۰۲ ۳-۲-۶-۷-عدم تخاطب مستقیم
۱۰۲ ۳-۲-۶-۸-مقایسه یهود با دیگران
۱۰۵ ۳-۲-۷-۷-تاکتیک محدود کردن مجاری کسب خبر
۱۰۵ ۳-۲-۷-۱-نهی از دوستی ورزیدن به یهود
۱۰۶ ۳-۲-۷-۲-ترغیب به شناسائی جاسوسان یهودی
۱۰۷ ۳-۲-۸-۸-تاکتیک قاطعیت در کلام و عمل
۱۰۷ ۳-۲-۸-۱-رد قاطع به قتل نرسیدن حضرت عیسی (ع)
۱۰۸ ۳-۲-۸-۲-تأکید بر صداقت سخن خداوند
۱۰۸ ۳-۲-۸-۳-اتمام حجت

۱۰۹ فصل چهارم: جنگ روانی سری قرآن در رویارویی با یهود

۱۰۹ ۴-۱-پیش درآمد
۱۰۹ ۴-۲-جبرئیل
۱۱۱ ۴-۳-حنیف
۱۱۱ ۴-۳-۱-مفهوم شناسی حنیف
۱۱۱ ۴-۳-۲-طرح دو دیدگاه درباره ی حنیف
۱۱۳ ۴-۳-۳-نسبت دادن حنیف به حضرت ابراهیم (ع)
۱۱۳ ۴-۳-۴-جایگاه حضرت ابراهیم (ع) در بین یهود
۱۱۷ ۴-۵-امّی
۱۱۸ ۴-۵-۱-نسبت امّی دادن به دیگران توسط یهود
۱۱۸ ۴-۵-۲-نسبت دادن امّی به اهل کتاب
۱۱۹ ۴-۵-۳-نسبت دادن امّی مشرکان

۱۱۹	۴-۵-۴-نسبت دادن اُمّی به پیامبر اکرم(ص)
۱۱۹	۴-۶-مباهله
۱۲۰	۴-۶-۱-ریشه شناسی واژه‌ی بهل
۱۲۱	۴-۷-۷-واژه‌ی "سَرّی"
۱۲۲	۴-۷-۱-ریشه‌یابی "سری"
۱۲۵	۴-۷-۲-سبب سفر پیامبر اکرم(ص) به مسجدالاقصی
۱۲۶	۴-۷-۳-تهدید به وسیله‌ی سوره‌ی اسراء
۱۳۰	۴-۷-۴-مسجدالاقصی
۱۳۲	۴-۸-فرشته‌های نگهبان دوزخ
۱۳۳	۴-۹-حاجّ
۱۳۴	فصل پنجم: اهداف و راهکارهای قرآن در جنگ روانی.....
۱۳۴	۵-۱-پیش درآمد
۱۳۴	۵-۲-اهداف جنگ روانی یهود
۱۳۴	۵-۳-اهداف جنگ روانی قرآن علیه یهود
۱۳۵	۵-۴-راهکارهای جنگ روانی قرآن
۱۳۵	۵-۴-۱-تقویّت ایمان به خداوند
۱۳۶	۵-۴-۲-اطاعت از یک فرمانده‌ی واحد
۱۳۶	۵-۴-۳-پیشگیری از خطر یهود
۱۳۶	۵-۴-۴-جداسازی خطوط
۱۳۷	۵-۴-۵-پی‌ریزی استراتژی مواجهه با یهود
۱۳۸	۵-۴-۶-دشمن شناسی
۱۳۸	۵-۴-۷-بالا بردن قدرت نظامی
۱۳۹	۵-۴-۸-راهکار جهاد
۱۴۱	۵-۴-۹-بی‌توجهی به هیاهوی یهود
۱۴۲	۵-۴-۱۰-مساوی انگاشتن فرزندان یهود با اجداد
۱۴۲	۵-۴-۱۱-بالا بردن بصیرت و قدرت علمی
۱۴۲	۵-۴-۱۲-پرسش از یهود
۱۴۳	۵-۴-۱۳-قرآن خوانی
۱۴۳	۵-۵-کارکردهای جنگ روانی
۱۴۵	نتایج
۱۴۷	منابع

فصل اوّل

کلیّات و مفهوم شناسی

۱-۱- کلیّات

۱-۱-۱- مقدمه

به جهت تزاخم منافع انسان‌ها با یکدیگر در طول تاریخ، جوامع انسانی همواره درگیر نزاع و جنگ بوده‌اند. وقتی سخن از جنگ، به میان است، اولین تصویری که از آن به ذهن خطور می‌کند، درگیری فیزیکی و قتل و خون‌ریزی است. اما در طیّ تاریخ، انسان‌ها برای غلبه بر دشمن و تحمیل خواست خود بر طرف مقابل، از شیوه‌های دیگری نیز استفاده نموده‌اند تا هدف مورد نظر خود را آسان‌تر به دست بیاورند. جنگ روانی با پیشینه‌ای بسیار طولانی، از مهم‌ترین اشکال تلاش برای سلطه بر رقیب بوده است. ریشه‌ی جنگ روانی را می‌توان به ابتدای خلقت حضرت آدم (ع) مربوط دانست که ابلیس، به سبب امتناع از سجده بر آدم (ع) و رانده شدن از درگاه الهی، دست به تهدید زد و به خداوند گفت: بندگانت را گمراه خواهم کرد:

(قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَنُؤِخَّرْتَنِي إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لِأُحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا) (اسراء/۶۲)؛ (سپس) گفت: «به من بگو، این کسی را که بر من برتری داده‌ای (به چه دلیل بوده است؟) اگر مرا تا روز قیامت زنده بگذاری، همه فرزندانم را، جز عده‌ی کمی، گمراه و ریشه‌کن خواهم ساخت.

خداوند نیز در مقابل، تهدید ابلیس را با تهدیدی سخت‌تر پاسخ داد:

(قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَّوْفُورًا) (اسراء/۶۳)؛ فرمود: برو! هر کس از آنان از تو تبعیت کند، جهنم کیفر شماست، کیفری است فراوان.

انسان‌ها همواره برای تحت تأثیر قرار دادن طرف مقابل از شیوه‌ها و ترفندهای مختلفی بهره می‌گیرند. ترساندن رقیب، تهدید، تضعیف روحیه‌ی دشمن، تحقیر طرف مقابل همواره در طول تاریخ مورد استفاده‌ی افراد صاحب نفوذ و جماعات انسانی قرار گرفته است و در موارد فراوانی این نوع فعالیت‌ها و اقدامات به نتایج مورد نظر خود رسیده است.

در دهه‌های اخیر موضوع جنگ روانی به‌ویژه برای استکبار جهانی به صورت اقداماتی بسیار ضروری، برای به زانو درآوردن مخالفان به صورتی کاملاً برنامه‌ریزی شده، مورد استفاده قرار می‌گیرد،

زیرا مشکلات اقتصادی بسیاری که قدرت‌های جهانی با آن روبرو شده‌اند، آن‌ها را به سمت روش‌های کم‌هزینه‌تر اما با قابلیت‌های بیشتر در مقایسه با جنگ فیزیکی سوق داده است.

در جنگ جهانی اول، فرانسوی‌ها و انگلیسی‌ها با پخش اوراق تبلیغاتی و روزنامه از هواپیما، به جنگ روانی علیه متحدین پرداختند. در خلال جنگ جهانی دوم نیز نیروهای متخاصم براساس نظرات رهبران خود از جنگ روانی استفاده نمودند. به عقیده‌ی چرچیل بسیار اتفاق افتاده که جنگ روانی مسیر تاریخ را تغییر داده است و در تاریخ جنگ‌ها مثال‌هایی افزون بر شمارش، یافت می‌شود. پیروزی-هایی که ماشین جنگی را از کار انداخته، اما نتوانسته روحیه‌ی معنوی نیروهایش را از پای درآورد؛ به همین دلیل این پیروزی‌های ناقص مدت کمی دوام آورده و پس از آن نیروی غالب، شکست خورده و جناح مقابل پیروزی خود را تثبیت کرده است (جنگ روانی) ترجمه‌ی گروه انسانی دفتر مرکزی جهاد دانشگاهی، (۱۳۹۰، ۱۷). جنگ روانی حربه‌ای است که طرف‌های درگیر همیشه از آن بهره‌گیری کرده‌اند. به عنوان مثال؛ هیتلر در آغاز جنگ جهانی دوم فقط با استفاده از جنگ روانی دو کشور اروپائی را به تسخیر درآورد. او صرفاً با تهدید نظامی و ایجاد فشار روانی سنگین بر اتریش و چکسلواکی، در عرض کمتر از ۱۲ ماه، بی‌خونریزی، آن دو کشور را به دست آورد. (شایرر، ۱۳۸۵، ۴۹۵). امروزه دولت‌های قدرتمند از جنگ روانی به صورت گسترده‌تری استفاده می‌کنند و با مطالعات روزافزون در این زمینه، آن را به صورت یک علم مدوّن، مورد استفاده قرار می‌دهند. قرآن به عنوان راهنمای کامل انسان‌ها، باید برای همه‌ی جنبه‌های زندگی بشر برنامه داشته باشد. یکی از جنبه‌های مورد نیاز بشر، عرصه‌ی جنگ روانی است. یهود به عنوان سرسخت‌ترین دشمن مسلمانان، تقابلی همیشگی با جناح حق داشته است. این پژوهش، بر آن است؛ به بررسی جنگ روانی قرآن در مقابل یهود پردازد و راه‌های برخورد و راهکارهای لازم را در این زمینه ارائه دهد تا نقشی کوچک را در ارائه‌ی نظریه‌ی قرآنی در مقابله با دشمنان اسلام برعهده بگیرد.

افزون بر این، بیان نکاتی چند درباره‌ی این پژوهش لازم به نظر می‌آید که امید است با بیان آن، روند این پژوهش به شکل روشن‌تری برای خواننده‌ی محترم قابل بررسی باشد: در چارچوب جنگ روانی علمی؛ تعاریف، اصول، حربه‌ها، شیوه‌ها، ابزار و اهداف گوناگونی برای این علم، بیان شده است. از این دید، اگر فردی این چارچوب را که حاصل تلاش‌های علمی بشر است، به عنوان اصل قرار دهد، و آن‌گاه در جستجوی آیاتی در قرآن باشد که به‌عنوان مؤید آن قسمت از جنگ روانی قرار بدهد، روشن است این فرآیند با اصول و قواعد تفسیر تصحیح مخالفت دارد، زیرا امکان دارد که بخش‌هایی از علم جنگ روانی نوین، با تعالیم قرآن در تعارض باشد. بخشی از ابعاد جنگ روانی رایج در دنیا مبتنی بر شیوه‌های غیراخلاقی چون فریب مخاطب و دروغ‌پراکنی و... می‌باشد. و نیز امکان دارد که جنگ روانی طبق اصطلاح رایج، دامنه‌ی گسترده‌تری پیدا کند. هم‌چنین نمی‌توان در صورت تناقض آیه‌ای از قرآن کریم با داده‌های دانش جنگ روانی، حکم به کاستی آموزه‌های قرآن نمود، زیرا دین از جانب خداوند متعال فرستاده شده است و از دیدگاه مسلمانان، تردیدی در کمال قرآن به عنوان کامل‌ترین کتاب آسمانی وجود ندارد. ضمن این‌که، جنگ روانی‌ای که در قرآن دیده می‌شود- چنان که در این پژوهش به آن پرداخته شده است- از موضوعاتی نیست که بتوان حتی ادعای تعارض داشتن کلی آن‌ها را با علم جنگ روانی امروزی کرد. زیرا در نهایت نتیجه گرفته می‌شود که قرآن با بخش‌هایی از جنگ روانی

کنونی موافق است و تناقض برخی آموزه‌های قرآنی با آموزه‌های دانش جنگ روانی در برخی موارد ممکن است ناشی از تفاوت مبانی و اصول این نوع آموزه باشد. آموزه‌های قرآنی مبتنی بر اصول خدامحوری، کرامت انسانی و... است، ولی ممکن است دانش جنگ روانی بر مبنای اصول مادی و انسان محوری، سلطه‌گری، خودبرتربینی و... باشد.

دیگر نکته‌ای که ذکر آن ضروری به نظر می‌آید این است که این پژوهش، در پی اثبات تضاد جنگ روانی به اصطلاح امروزی با تعالیم قرآن نیست. قرآن، شیوه‌ها و اهداف جنگ روانی دشمنان و نیز نحوه‌ی مقابله با آن‌ها را بیان نموده است. همان‌طور که در طی این پژوهش دیده خواهد شد، بسیاری از چارچوب‌های جنگ روانی امروزی در متن قرآن وجود دارد که این مطلب، خود به نوعی در تأیید این مدعاست که در زمینه‌ی جنگ روانی نیز علاوه بر دیگر زمینه‌ها، باید قرآن را به عنوان اصل پژوهش، قرار داد. قرآن، قرن‌ها پیش از شکل‌گیری اصول نوین جنگ روانی، از ابعاد جنگ روانی استفاده کرده است، ولی از آن‌جا که متن تحقیق نیازمند عنوان است، در هر موضع که آیات قرآن، متناسب با تیتز جنگ روانی نوین بوده است، به این کار اقدام شده است.

اضافه بر این موارد، فرایند این پژوهش به این شکل قابل ترسیم است:

- ۱- در این پژوهش تلاش شده است بیشتر آیاتی که مخاطب مستقیم آن یهودند، بهره‌گیری شود.
- ۲- آیاتی که دارای واژه‌ی " اهل کتاب " می‌باشد، نیز در این پژوهش بررسی شده است، زیرا یهود، بخشی از اهل کتاب هستند.
- ۳- در برخی موارد از آیاتی که سیاق آن‌ها به صورت کلی درباره‌ی یهود می‌باشد، استفاده شده است. ارتباط سیاقی آنها با یهود با مراجعه‌ی خواننده به قرآن قابل اثبات است.
- ۴- از برخی آیات بنا به مناسبت موضوع، در چند موضوع مختلف استفاده شده است که ناشی از تازگی همیشگی قرآن است که می‌توان در برداشت مفهوم آیات در موضوعات مختلف، از آن‌ها استفاده کرد.
- ۵- در موارد زیادی بنا به نیاز، بخشی از آیه‌ی قرآن، استفاده شده است، ولی در همه‌ی موارد، آدرس کامل آن آیه درج شده است.
- ۶- قرآن در بسیاری از موارد تصریح دارد- چنان که در متن تحقیق به آن پرداخته شده است- که اکثریت یهود فاسقند و مؤمنان در بین آنان کم می‌باشند، بنابراین در طول تحقیق هر جا صحبت از صفات زشت و دشمنی یهود در بین است، منظور اکثریت یهود می‌باشد و نه همه‌ی آنان.
- ۷- به سبب این‌که در این پژوهش، قرآن، اصل تحقیق قرار گرفته است، تلاش شده است که فصل- بندی بر اساس ملاک آیات قرآنی، انتخاب گردد، نه براساس دانش جنگ روانی. به این مناسبت، در این پژوهش ابتدا آیات را استخراج و بر مبنای آن‌ها تیتزهای پژوهش با توجه به تیتزهای کتب علمی جنگ روانی انتخاب شده است. به این منوال از این‌که در ابتدا عناوین و تیتزهای مورد نیاز را از کتاب- های مربوط به جنگ روانی انتخاب و سپس به دنبال پیدا کردن آیاتی در تأیید آن اقدام شود، خودداری شده است.
- ۸- قرآن، جواب بسیاری از باورهای یهود را در مواضع مختلف قرآن و نه آن جایی که به عقیده‌ی آنان اشاره نموده است، بیان نموده است، بنابراین شیوه‌ی جنگ روانی قرآن علیه یهود به صورت جداگانه - مورد بررسی قرار گرفته است.

امید است این پژوهش گام کوچکی باشد در راستای نشان دادن حکمت الهی در کاربرد الفاظ و عبارات قرآنی و در نتیجه تأکید اثبات اعجاز بیانی قرآن کریم، و گامی باشد به سمت بهره‌گیری هر چه بیشتر از آیات قرآن در زمینه‌های گوناگون و مورد نیاز.

۱-۱-۲- بیان مسأله

مسأله‌ی جنگ روانی، ریشه در اعصار گذشته دارد. این جنگ را می‌توان خطرناک‌ترین نوع جنگ دانست، زیرا برای تضعیف روحیه‌ی مردم یا ارتش مقابل و تن دادن آنها به تسلیم و شکست، عقاید، احساسات و تمایلات طرف مقابل را نشانه می‌گیرد (متفکر، ۱۳۸۸، ۱۵). در جنگ روانی، سعی می‌شود با شیوه‌های مختلف، قدرت مقاومت طرف مقابل، درهم شکسته شود. هر گروه یا امتی که خود را برای مقابله با این حربه‌ی دشمنان آماده نکرده باشد و با روش‌های آنها در جنگ روانی آشنا نباشد، تحت تأثیر إلقاءات دروغین آنها قرار می‌گیرد و خود را در برابر انواع دسیسه‌های دشمن از پیش بازنده می‌بیند. "رومل" فرماندهی آلمانی معتقد بود که فرماندهی موفق کسی است که بر عقل‌های دشمنانش، قبل از بدن‌های آنها سیطره یابد (هانم محمد عبده عوض، ۲۰۱۰، ۲۱۵). مهم‌ترین منظوره‌های جنگ روانی را شاید بتوان چنین خلاصه کرد: ترساندن از مرگ یا فقر و یا از قدرت طرف مقابل، کوشش برای تحقق پیروزی قاطع و دعوت به تسلیم از طریق پخش شایعات و اکاذیب، اختلاف‌افکنی بین صفوف و اقشار مردم، اشاعه‌ی بذر یأس و ناامیدی، تأثیرگذاران بر عواطف و افکار و عملکرد ملت‌ها و هدایت و جهت‌دهی آنها به سوی مستحکم کردن پایه‌های دولت استکباری و ایجاد تفرقه بین صفوف مختلف جامعه.

ملت ایران نیز پس از کسب استقلال و استقرار نظام جمهوری اسلامی، با محاصره و تحریم اقتصادی تا توطئه‌ی جنگ تحمیلی عراق بر ایران و انواع توطئه‌های پس از آن، پیوسته آماج جنگ روانی امپریالیسم بوده و هست. ضرورت پرداختن به این مقوله به ویژه با مروری اجمالی بر اوضاع کنونی دنیا مخصوصاً اوضاع جهان اسلام و انواع و اقسام توطئه‌هایی که بر ضد ملت مسلمان در جریان است، به وضوح نمایان است. دشمنان همواره در حال توطئه کردن بر ضد مؤمنان می‌باشند و این امر را خداوند در قرآن، خبر داده است:

(إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا) (طارق/۱۵)؛ آنها (دشمنان اسلام) پیوسته کید و مکر می‌کنند.

(وَ لَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا) (بقره/۲۱۷)؛ و آنان پیوسته با شما می‌جنگند تا اگر بتوانند شما را از دینتان برگردانند.

واژه‌ی "لا يزالون"، دلالت بر استمرار دارد و گویای این است که دشمنان همیشه با مؤمنان در جنگ هستند. بیان حادثه‌هایی، مانند؛ آنچه در سوره‌ی فیل، اسراء... یا غیر آن در قرآن بیان شده است، در واقع خود، نوعی جنگ روانی کاملاً حساب شده برای دسترسی به اهدافی مشخص است. افزون بر این وجود جنگ روانی و عملیات روانی در قرآن کریم، مبتنی بر برخی از پیش‌فرض‌ها است:

۱. وجود و ترسیم فضایی جنگی و تقابل قرآن کریم و یهود.

۲. قرآن، اکثریت یهودیان همه‌ی اعصار را به چشم دشمن می‌انگارد.

۳. قرآن کریم، اهل کتاب و یهود را مخاطب قرار داده است.

۴. عملیات روانی همیشه دارای دو بعد و یا دو حیطه است، یک بعد آن برای تأثیر گذاری بر نیروهای خودی و یا به اصطلاح دوست برای اقناع در تقابل نظامی و یا روانی و بعد دوم؛ تأثیر گذاری بر - نیروهای دشمن برای تضعیف روحیه و یا تأثیر گذاری بر عقاید، احساسات و اعمال آنها. در سال‌های گذشته کتاب‌های متعددی در اثبات وجود جنگ روانی در قرآن کریم به ویژه در مصر و سوریه با عنوان "الحرب النفسیة فی القرآن الکریم" نگاشته شده است. این مسأله به خاطر وجود آیاتی است که خواننده درمی‌یابد؛ قرآن، در پی نوعی خاص از تأثیر گذاری از طریق تشویق یا تهدید است. در بسیاری از خطاب‌های قرآن، دیده می‌شود که به جز مخاطبان عام قرآن، مخاطب خاص و مستقیم آیات، اهل کتاب هستند:

(یا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ) (آل - عمران/۶۵)؛ ای اهل کتاب! چرا درباره‌ی ابراهیم، گفتگو و نزاع می‌کنید (و هر کدام، او را پیرو آیین خودتان معرفی می‌نمایید)؟! در حالی که تورات و انجیل، بعد از او نازل شده است! آیا اندیشه نمی‌کنید؟

این آیه بدون اشاره به سبب نزاع اهل کتاب درباره‌ی حضرت ابراهیم(ع) آنها را به صورت خاص قرار می‌دهد و گفتگویی دو طرفه را با مخاطب برقرار می‌کند.

این مطلب می‌رساند که یهود یا دست‌کم علمای آنها، قرآن را می‌خوانند، زیرا آنها به صورت مستقیم مخاطب قرار گرفته‌اند، درست مانند کسی که به صورت رودررو به سخنان فردی گوش فرا می‌دهد، روی سخن قرآن نیز متوجه آنان است. و این نیست مگر این که قرآن می‌داند، مخاطب یهودی به سراغ او (قرآن) خواهد آمد و به مطالعه‌ی قرآن خواهد پرداخت، بنابراین مطالبی را که مربوط به مخاطب خاص خود (یهود) می‌باشد، در متن خود گنجانده است که خود می‌تواند از شگردهای جالب قرآن به جهت اثرگذاری روانی بر مخاطبان یهودی باشد.

پرسشی که سزاوار است پرسیده شود آن است که؛ در واقع، کارکرد این نوع تهدیدها در قرآن به چه اندازه است؟ آیا تأثیر مشخص و مشهودی بر رفتار دشمنان دارد؟ پاسخ به این پرسش را می‌توان از میزان اقدامات علیه کتاب مقدس مسلمانان (قرآن کریم) در طی سال‌های گذشته به دست آورد. کارکرد جنگ روانی قرآن در برخی از مخاطبان خود، در عکس العمل ایشان نسبت به کتابی که ۱۴۰۰ سال پیش نازل شده است، قابل تأمل و بررسی است. سوزاندن قرآن، توهین به کتاب مقدس مسلمانان و پیامبر اسلام(ص) ... همه گواهی بر هراس و ترس دشمنان خداوند نسبت به این کتاب است. می‌توان کارکرد این عملیات روانی را در بسیاری از اقدامات توهین آمیز و یا تدافعی سایر ادیان به ویژه یهودیان در برابر قرآن مشاهده کرد. اقداماتی چون قرآن‌سوزی، چاپ قرآن‌های تحریف شده، تغییر برخی واژگان قرآنی در نمونه‌های منتشر شده از قرآن در اسرائیل، تبلیغات ضد قرآن و ضد اسلام در رسانه‌های دستگاه استکباری و ... مشاهده می‌شود که به نوعی می‌توان گفت: این مسائل در بسیاری از جنبه‌ها به سبب اثرگذاری مستقیم متن قرآن کریم بر برخی افراد و گروه‌ها و پیروان برخی ادیان است. به عنوان نمونه؛ چاپ قرآن به زبان عربی توسط یهودیان در سال ۱۹۶۸ که البته چاپ آن در آلمان غربی صورت گرفته بود، از نمونه‌هایی است که می‌توان به اثرگذاری متن قرآن بر غیر مسلمانان اشاره

کرد. این قرآن‌های تحریف شده در چندین کشور عربی، هند، اندونزی، ایران، لبنان، پاکستان و ... توزیع شده بود (الشحات هیکل، ۱۳۸۵). دو نمونه از تحریفات و تعدی صهیونیست‌ها به قرآن کریم از این قرار است:

اول؛ در نسخه‌ی اسرائیلی چاپ شده است که: «مَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا يُقْبَلُ مِنْهُ»؛ هر کس دینی را غیر از اسلام، اختیار کند، از او پذیرفته می‌شود.

این در حالی است که آیه‌ی شریفه‌ی قرآن، دقیقاً خلاف این مورد را بیان می‌کند:

(وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ) (آل عمران/۸۵)؛ و هر کس که دینی جز اسلام اختیار کند از او پذیرفته نخواهد شد و در آخرت از زیان‌دیدگان خواهد بود. همان‌گونه که دیده می‌شود، سبب این تحریف، همان اثر گذاری روانی واژه‌ی «اسلام» در این آیه است که مخاطب یهودی را واداشته که برای رها شدن از مشکل ایجاد شده، به جای حلّ مسأله، صورت مسأله را از اساس پاک کند و تغییر دهد.

دوم؛ در نسخه‌ی تحریف شده آمده است: و قالت الیهودُ ید الله مغلوله غلّت ایدیهم و آمنوا بما قالوا: یهودیان گفتند: دست خدا بسته است. دستشان بسته باد. آنها به آن چه گفتند، ایمان آوردند.

ولی این در حالی است که آیه‌ی قرآن، به لعنت آنان پرداخته است:

(وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَ لُعِنُوا بِمَا قَالُوا) (مائده/ ۶۴)؛ یهود گفتند که دست خدا بسته است. دست‌های خودشان بسته باد. و بدین سخن که گفتند ملعون گشتند.

در این پژوهش جنگ روانی قرآن کریم در تقابل دو سویه‌ی یهود و قرآن بررسی می‌شود. تکیه بیشتر بر آیاتی است که مخاطب یهودی به صورت مستقیم و تنها با توجه به معنی ظاهری آیات قرآن، اقدامات روانی قرآن را به روشنی حسّ می‌نماید.

۱-۱-۳- روش تحقیق

روشی که در این پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد، روش تحلیل محتوا می‌باشد. در این پژوهش، با مراجعه به قرآن و مشاهده و مطالعه‌ی مستقیم تمام آیات قرآن کریم، آیات مربوط به جنگ روانی در تقابل با یهود را استخراج کرده و پس از مراجعه به تفاسیر معتبر، فرهنگ کنونی یهودیت و نیز با توجه به تحولات جهان معاصر و نیز حوادث تاریخی، اطلاعات حاصل در مورد جنگ روانی دو سویه‌ی قرآن و یهود را، به صورت تحلیلی مورد بررسی قرار می‌دهد. روش اجرای این پروژه، پژوهش کتابخانه-ای، و استفاده از موتورهای جستجو، نرم افزارهای مرتبط، وب سایت ها، و ... می‌باشد.

۱-۱-۴- هدف تحقیق

هدف این است تا با استفاده از آیات قرآن، فرهنگ یهودی و تحولات جهانی، نشان داده شود؛ قرآن کلامی زنده و پویا با قابلیت پاسخگویی در زمینه‌ی جنگ روانی است. آیات قرآن تنها به مردمان عصر نزول اختصاص ندارد، بلکه پیام استکبار ستیزی و ظلم ستیزی قرآن کریم، در هر دوره‌ای از زمان می‌تواند مصادیقی داشته باشد. هدف دیگر پژوهش، این است که نشان داده شود؛ بخشی از مخاطبان قرآن کریم، بی‌تردید اهل کتاب بوده‌اند، و بسیاری از آیات قرآن که درباره‌ی ایشان است، در پی نوعی

تأثیر گذاری روحی و روانی بر مخاطب یهودی بوده است که می‌توان در قالب جنگ روانی یا عملیات روانی، برخی این الگوها و روش‌ها را شناسایی نمود. از دیگر اهداف این تحقیق، این است که به ذکر آیاتی بپردازد که مخاطب یهودی به صورت مستقیم درمی‌یابد که روی سخن قرآن در آن آیه یا آیات به سمت او متوجه است که با برخورد با آن آیات، مورد تأثیر روانی قرار می‌گیرد.

۱-۱-۵-سؤالات تحقیق

۱-۱-۵-۱-سؤال اصلی

۱-قرآن، چگونه به موضوع جنگ روانی دو سویه‌ی خود و یهود پرداخته است؟

۱-۱-۵-۲-سؤالات فرعی

- ۱- چرا برای درک جنگ روانی قرآن، رجوع به فرهنگ یهودی لازم است؟
- ۲- آیا قرآن از شیوه‌ی متداول جنگ روانی در جوامع انسانی، پیروی می‌کند؟

۱-۱-۶-فرضیات تحقیق

- به نظر می‌رسد در قرآن، به سبب خوی زشت یهودیان، جنگ روانی علیه همه‌ی یهودیان وجود دارد.
- به نظر می‌رسد قرآن از اطلاعات و موضوعات و مفاهیم آشنای مخاطب یهودی در جنگ روانی خود استفاده می‌کند.
- به نظر می‌رسد، جنگ روانی قرآن از آن‌جا که سخن خداوند حکیم است و هدف از دعوت قرآن در وهله‌ی اول رساندن انسان به سعادت دنیا و آخرت می‌باشد، دارای تفاوت‌هایی با جنگ روانی متداول باشد.

۱-۱-۷-تاریخچه‌ی پژوهش

پیشینه‌ی استفاده از عملیات روانی را به جنگ گیدئون با مادها نسبت می‌دهند. در این جنگ گیدئون برخلاف رسوم نظامی زمان خود که هر دسته‌ی صد نفره، یک مشعل داشت، به هر یک از سپاهیان مشعلی داد و این توهم را در ذهن دشمن ایجاد کرد که تعداد افرادش، صد برابر میزان واقعی است. در نتیجه توانست بدون هیچ درگیری به پیروزی دست یابد (قاسم‌زاد، ۱۳۹۰، ۲). اقدامات نهفته در دل اصطلاح جنگ روانی و عملیات روانی و کاربرد آن پیشینه‌ای باستانی دارد. با وجود این، اثر "سن تزو" تحت عنوان هنر جنگ را می‌توان نخستین اثر مدوونی دانست که در آن به جنگ روانی اشاره شده است. کشور آلمان در جنگ جهانی اول، از فعالیت‌های روانی، تحت عنوان "تبلیغات" استفاده‌ی زیادی کرد، اما اعتقاد بر این است که برای اولین بار «فولر» مورخ و تحلیل‌گر انگلیسی در سال ۱۹۲۰ اصطلاح جنگ روانی را مطرح و به این فعالیت شکل و چارچوب علمی داده و مرزهای این واژه را با اصطلاحات دیگر مشخص کرد (همان، صص ۹ و ۱۰).

در ژانویه ۱۹۴۰ با انتشار مقاله‌ای با عنوان «جنگ روانی و چگونگی به راه اندازی آن»، این اصطلاح برای اولین بار وارد ادبیات آمریکا شد (متفکر، ۱۳۸۸، ۱۳). واژه‌ی جنگ روانی در آمریکا، پس از انتشار کتاب "جنگ روانی آلمان" نوشته‌ی "فاراگو" در سال ۱۹۴۲ گسترش یافت. در پایان جنگ دوّم جهانی این اصطلاح در دیکشنری وبستر وارد شد و بخشی از عبارت پردازی‌های سیاسی و نظامی آن زمان را تشکیل داد (قاسم‌زاد، ۱۳۹۰، صص ۵ و ۶). در دهه‌ی بعد از جنگ جهانی دوّم، این واژه در - محافل علمی آمریکا و اروپا رواج گسترده‌ای داشت. از سال ۱۹۵۰ دولت آمریکا به گروه‌های دانشگاهی و سازمان‌های غیر انتفاعی کمک مالی کرد تا پروژه‌های تحقیقاتی خاصی را انجام دهند. بخشی از تحقیقات به طور مستقیم در موضوع جنگ روانی و ابعاد آن انجام شد که حاصل کار، طیف وسیعی از متون علمی و کاربردی جنگ روانی و ابداع نظریه‌ها، مفاهیم و تقسیم‌بندی‌هایی بود که به صورت تقریبی بر همه‌ی ادبیات جنگ روانی غرب حاکم شد.

در کشورهای اسلامی، نیز کتاب‌های و پژوهش‌های متعددی به موضوع جنگ روانی با اصطلاح (الحرب النفسیه)، پرداخته است، مانند: "الحرب النفسیه معرکه الکلمه و المعتقد" از صلاح نصر، "الحرب النفسیه" از احمد نوفل، "الحرب النفسیه فی صدر الاسلام" از محمد بن خلف، "الحرب النفسیه بین الکلمه و الطلقه" از ولید الکیلانی، "الحرب النفسیه کما تحدّث عنه القرآن" از هانم محمد عبده عوض و بسیاری از آثار دیگر در زمینه‌های خاصی از جنگ روانی مانند: "الدعايه و استخدام رادیو فی الحرب النفسیه" از جیهان رشتی، "فن اداره المعرکه فی الحروب الاسلامیه" از محمد فرج که این آثار از چندین دهه‌ی قبل تاکنون به رشته‌ی تحریر درآمده است.

در پژوهش‌های داخل ایران نیز می‌توان به آثاری از پژوهشگران این حوزه اشاره نمود: "جنگ روانی" از حسین متفکر، "تبلیغات و جنگ روانی" از حسین حسینی، "جنگ روانی" ترجمه‌ی گروه انسانی دفتر مرکزی جهاد دانشگاهی، و مقالات پرشماری که در فصلنامه‌ی تخصصی عملیات روانی به-چاپ رسیده است.

این آثار غالباً از منظر علوم سیاسی و بدون توجّه به قرآن یا با استفاده‌ی بسیار کم از قرآن، به بررسی جنگ روانی می‌پردازند و یا اگر هم در برخی آثار به‌ویژه تألیفات اندیشمندان اسلامی در کشورهای عربی از دید قرآن به موضوع مورد بحث می‌پردازد، با ذکر آیاتی از آخرین کتاب الهی، بیشتر توضیحات مربوط به آن از سنت و حدیث اسلامی آورده می‌شود. افزون بر این، چنان‌که در نام این آثار دیده می‌شود، به‌صورت کلی به موضوع پرداخته‌اند. آنچه پژوهش حاضر را از این قبیل آثار متفاوت می‌سازد، آن است که در این تحقیق، به طور ویژه به مسأله‌ی جنگ روانی قرآن در تقابل با یهود پرداخته شده است و تلاش شده است به بررسی آیاتی همّت گمارده شود که مخاطبان یهودی، وقتی با سخن خداوند روبرو می‌شوند، به‌صورت روشن متوجّه می‌شوند که اثرگذاری مستقیم آیات بر آنان مورد نظر قرآن است و اگر در این‌دسته از آیات، از احادیث و تفاسیر اسلامی استفاده شده است، برای کمک به روشن شدن منظور خاصّ آیات الهی بوده است.

۱-۲- مفهومی شناسی

۱-۲-۱- تعریف جنگ روانی

اصطلاح جنگ روانی، در جنگ جهانی دوم در آمریکا رواج یافت. از آنجا که در مورد حوزه‌ی فعالیت‌های مربوط به جنگ روانی و حد و مرز آن، اتفاق نظر وجود ندارد، در ارائه‌ی تعریف روشن و مشخصی برای این نوع جنگ نیز اختلاف نظر دیده می‌شود.

"صلاح نصر" نویسنده‌ی مصری، جنگ روانی را چه مخفی باشد و چه آشکار، خواه شفاهی یا کتبی، جنگ کلمه و عقیده می‌داند. از دید او؛ جنگ روانی سلاحی است که به انسان و عقل او توجه دارد. طبق گزارش نصر، در کتابی که توسط نیروی دریایی آمریکا در سال ۱۹۴۶م. چاپ شده، جنگ روانی به این شرح آمده است: وظیفه‌ی عمده‌ی جنگ روانی، تحمیل اراده‌ی ما بر دشمن است، به منظور حاکم شدن بر اعمال آنان از راه‌هایی غیر از راه‌های نظامی و وسایلی غیر از وسایل اقتصادی (نصر، ۱۳۸۰، ۸۵). دیگری می‌گوید: تلاش برای جایگزین کردن جنگ نظامی یا کمک به آن توسط راه‌هایی مسالمت آمیز که در تغییر سلوک و افکار دیگران مؤثر است (هانم محمدعبدعوض، ۲۰۱۰، ۲۳).

وجه مشترک همه‌ی این تعاریف را می‌توان استفاده از اقداماتی دانست که به تسلیم دشمن یا تضعیف روحیه‌ی او کمک می‌کند، ولی بهترین تعریفی که در مورد جنگ روانی ارائه شده است، از این قرار است: استفاده‌ی دقیق و طراحی شده از تبلیغات و دیگر اعمالی که منظور اصلی آن تاثیرگذاری بر عقاید، احساسات، تمایلات و رفتارهای دشمن، گروه بی‌طرف یا گروه‌های دوست داشته است، به نحوی که پشتیبانی برای برآوردن مقاصد و اهداف ملی باشد (وی.ای.دی- جنگ روانی، ترجمه‌ی گروه علوم انسانی جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۰، ۱۲). با این تعریف، جنگ روانی طیف وسیعی از اعمال روانی را که یکی از آنها، عملیات روانی است، شامل می‌شود. در این پژوهش نیز این تعریف مبنای مطالعه و بررسی می‌باشد و با توجه به آن، به مقوله‌ی جنگ روانی پرداخته شده است.

۱-۲-۲- تعریف عملیات روانی

به عقیده‌ی کاسپار واینبرگر در کتاب جنگ روانی عملیات روانی به کارگیری بخشی از روان‌شناسی در جهت کمک به تلاش‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی است (محلّاتی، ۱۳۸۶، ۱۳۱؛ به نقل از قاسم‌زاد، ۱۳۹۰، ۱۱).

دکترین عملیات روانی ناتو، عملیات روانی را چنین تعریف می‌کند: تمامی فعالیت‌های روانی طرح‌ریزی شده‌ای که در موقعیت صلح، بحران و جنگ، در تقابل با نیروی دشمن، دوست یا بی‌طرف، در راستای تأثیرگذاری بر رفتارهای آنان و برای دستیابی به اهداف سیاسی و نظامی خودی، به کار گرفته می‌شود (امینی ۱۳۸۵، ۷، به نقل از؛ قاسم‌زاد، ۱۳۹۰، ۱۳).

رابرت کانگستون نیز در مقاله‌ی خود درباره‌ی عملیات روانی و فعالیت‌های پنهان، معتقد است که عملیات روانی فرآیندی است که نفوذ کلمات را به عنوان سلاح غیر خشن به کار می‌گیرد. وی معتقد بود که اگر از این روش، درست استفاده شود، احتمال شکست به پایین‌ترین حد خود می‌رسد (حمیدی الحجار، ۱۳۸۲، ۲۵).

بیان شد که طبق تعریف برگزیده‌ی این تحقیق، جنگ روانی شامل عملیات روانی نیز می‌شود. بنابراین لازم است تعریف برگزیده‌ی عملیات روانی نیز بیان گردد: فعالیت‌های روانی و اعمال سیاسی، نظامی، اقتصادی و ایدئولوژیکی که به منظور ایجاد زمینه‌ی مساعد در احساسات، حالات و رفتار گروه‌های مورد هدف (دوست، بی‌طرف، دشمن)، به منظور نیل به هدف‌های ملی طرح‌ریزی و اجراء می‌گردد (دفتر مطالعات و تحقیقات نظامی قرارگاه همزه، ۱۳۶۵، ۳۲). لازم به ذکر است در نگاه دیگر طبق این تعاریف، می‌توان جنگ روانی را به عنوان بخشی از عملیات روانی در نظر گرفت که این موضوع به سبب مشخص نبودن محدوده‌ی جنگ روانی و عملیات روانی به شکل روشن و اتفاق همگان، می‌باشد.

۱-۲-۳- دیدگاه‌های کلی درباره‌ی جنگ روانی

به طور عمده، سه دیدگاه در این باره وجود دارد:

دیدگاه اول: جنگ روانی به اقداماتی گفته می‌شود که برای تأثیرگذاری بر عقاید و عواطف دشمن جهت تغییر، تخریب و تضعیف روحیه‌ی او طراحی می‌شود تا هدف‌هایی را که از طریق عملیات نظامی تعقیب می‌شود، پشتیبانی نماید. طرفداران این نگرش تبلیغات را جزء اصلی و اساسی جنگ روانی می‌دانند (متفکر، ۱۳۸۸، ۳۸).

در قرآن کریم نیز اقداماتی که منجر به تضعیف روحیه‌ی برخی مخاطبان می‌شود، به چشم می‌خورد، به عنوان نمونه:

(وَ أَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَ رَسُولُهُ فَرِيدٌ تُبْتُهُمْ فَهَوَّ خَيْرٌ لَكُمْ وَ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَ بَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ (توبه/۳)؛ و این، اعلامی است از ناحیه خدا و پیامبرش به (عموم) مردم در روز حج اکبر [روز عید قربان] که: خداوند و پیامبرش از مشرکان بیزارند! با این حال، اگر توبه کنید، برای شما بهتر است! و اگر سرپیچی نمایید، بدانید شما نمی‌توانید خدا را ناتوان سازید (و از قلمرو قدرتش خارج شوید!) و کافران را به مجازات دردناک بشارت ده!

خداوند در این آیه، با دادن وعده‌ی عذاب، تلاش بر پائین آوردن سطح روحیه‌ی مخاطبان و تغییر رفتار آنان دارد.

دیدگاه دوم: جنگ روانی پدیده‌ای است که تمام افراد جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد و طیف وسیعی از فعالیت‌ها نظیر ترور شخصیت و جاسوسی، براندازی و آدم‌کشی، تروریسم و سانسور را در بر می‌گیرد و با دامن زدن به تنش‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی و بحران‌های متوالی، جامعه را به سمت خاص سوق می‌دهد و با شناخت کافی از انگیزه و تفکرات مردم با امکانات و تکنیک‌ها و ابزار مناسب تلاش می‌کند تا تعارضات روانی و اجتماعی را تشدید کرده و از تنش‌های ایجاد شده، نهایت بهره برداری سیاسی، اقتصادی و نظامی را کرده باشد (متفکر، ۱۳۸۸، ۳۸).

همان‌گونه که از این دیدگاه برمی‌آید؛ استفاده از انواع شیوه‌های غیراخلاقی و ناجوانمردانه به منظور اثرگذاری روانی بر طرف مقابل، مجاز و توصیه می‌شود، و این موضوعی است که با مبانی دعوت اسلامی و قرآنی که هدف از آن رساندن تمام انسان‌ها به سعادت واقعی است، در تضاد است، به همین

منظور قرآن از این شیوه‌های غیراخلاقی استفاده نمی‌نماید، ولی در متن آیات قرآنی به انواعی از شیوه‌های غیر انسانی که توسط برخی یهودیان صورت پذیرفته است، اشاره شده است. به عنوان نمونه: برخی از بنی‌اسرائیل به سبب این که حضرت عیسی(ع) را به عنوان مانعی در برابر خود می‌دیدند، تلاش بر ترور فیزیکی این پیامبر عظیم الشان داشتند:

(وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ) (نساء/۱۵۷)؛ و نیز بدان سبب که گفتند: ما مسیح پسر مریم پیامبر خدا را کشتیم. و حال آن که آنان مسیح را نکشتند و بر دار نکردند.

تحریک احساسات دیگران بر ضد اسلام، و تبلیغات منفی علیه این دین الهی، از مهم‌ترین کارهای تبلیغاتی منفی برخی از یهودیان عصر پیامبر اکرم(ص) بود:

(وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ءَأَمِنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَيَّ الَّذِينَ ءَأَمَنُوا وَجَهَ النَّهَارِ وَءَاخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) (آل عمران/۷۲)؛ و جمعی از اهل کتاب گفتند: «به آن چه بر مؤمنان نازل شده، در آغاز روز ایمان بیاورید و در پایان روز، کافر شوید (و باز گردید)؛ شاید آن‌ها (از آیین خود) بازگردند!

دیدگاه سوم: این گروه جنگ روانی را طیفی از فعالیت‌های سیاسی، نظامی، جنگ‌های چریکی و اقدامات شبه نظامی می‌دانند و معتقدند که هدف جنگ روانی چه در زمان جنگ و چه در زمان صلح، حمایت و پشتیبانی از عملکردهای سیاسی و نظامی دولت‌ها بوده است (متفکر، ۱۳۸۸، ۳۸).

نقش حمایتی و پشتیبانی از اقدامات صحیح مؤمنان، عملی است که قرآن، برعهده گرفته است تا با دلگرم نمودن آنان به پی‌گیری راه اسلام ناب، برنامه‌های قرآنی پیاده شود:

(يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَ يَثْبُتْ أَقْدَامَكُمْ) (محمد/۷)؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! اگر (آیین) خدا را یاری کنید، شما را یاری می‌کند و گام‌هایتان را استوار می‌دارد.

۱-۲-۴- انواع جنگ روانی

برای اقدامات روانی، تقسیم‌بندی‌های گوناگونی ارائه شده است، لیکن به فراخور این پژوهش، در یک تقسیم بندی، اقدامات روانی را به صورت کلی به دو دسته تقسیم می‌کنند: اول؛ عملیات روانی آشکار؛ که این روش، با استفاده از تبلیغات سفید (تبلیغاتی که هویت آن معلوم است) انجام می‌شود. رادیو صدای آمریکا در اغلب موارد از این نوع عملیات روانی استفاده می‌کند (حسینی، ۱۳۷۹). شبکه‌ی بی بی سی و صدای آمریکا به‌طور مداوم بر روی نقاط ضعف ایران، تمرکز می‌کنند و هر اعتراض و ناراضی‌ت و مشکلی در ایران را، با رنگ بزرگ‌نمایی لعاب می‌دهند. بدیهی است مخاطب به راحتی متوجه می‌شود، که این دو رسانه، به‌طور مشخص با نظام جمهوری اسلامی ایران، مشکل و دشمنی دارد. دوم؛ عملیات روانی پنهان که منبع انتشار آن فاش نمی‌شود، این عملیات به‌گونه‌ای طراحی و اجراء می‌شود که دولت مسؤول آن، معلوم نباشد یا اگر کشف شد، آن دولت بتواند هرگونه دخالتی را انکار کند. (همان).

در قرآن کریم، آیات فراوانی به چشم می‌خورد که برخی از یهودیان را بارها مورد سرزنش قرار داده است و اقدامات آنان را مکرر مورد نکوهش قرار می‌دهد و بسیاری از ویژگی‌های مذموم را به‌صورت پراکنده به یهودیان نسبت می‌دهد. قرآن، به‌طور مشخص، یهود و مشرکان را از سرسخت‌ترین دشمنان مؤمنان معرفی می‌کند که مخاطب آیات، به روشنی درگیری قرآن را با این قوم، درک می‌کند: